

Устименко Василь Євдокимович,
генерал-майор, член Правління національної спілки
правознавців України, державний службовець II рангу

УДК 908 (477)

Нащадки гетьмана

Пізнай свій край... себе,
свій рід, свій нарід,
свою землю – і ти побачиш
свій шлях у життя...

Григорій Сковорода

Читач пам'ятає, що Данило Апостол був одружений з дочкою полковника Димерського Уляною (Оленою) Василівною Іскрицькою (1690 – 29.10.1742). У подружжя було дев'ятеро дітей: троє синів і шестеро дочок. Батьки, маючи пристойне виховання, освіту, робили все від них залежне для виховання і дітей своїх. Назвемо їх поіменно.

Іван Данилович, помер замолоду, у 1734 р.

Парасковія Данилівна. До неї від старшого брата Петра перейшло село Жукля. Першим її чоловіком був Михайло Васильович Дунін-Борковський, бунчуковий товариш. За ним були села Понорницької сотні: Авдієвка, Хлоп'яники та інші, що перейшли йому від батька, полковника Чернігівського Василя Андрійовича Дуніна-Борковського (1672 – 1685 рр.), отримані ним у 1674 р. за грамотою російського царя Олексія Михайловича. У 1727 р. Михайло Васильович Дунін-Борковський помирає. Через чотири роки, у 1731 році, Парасковія Данилівна вдруге виходить заміж за вдівця Михайла Васильовича Скоропадського, бунчукового товариша. Згодом Михайло Васильович стане генеральним підскарбієм. Варто нагадати, що в нову сім'ю М. Скоропадський прийшов з сином Іваном від першого шлюбу. Мине час, Іван Михайлович Скоропадський (1727 – 1782 рр.) увійде в історію України державним діячем. У 1762 році він отримав посаду генерального осаула, а з 1767 року обирався депутатом від дворянства Глухівського повіту в комісію «О сочинении проекта Нового уложения». Відстоював ідею автономії України. Друге заміжжя Парасковії Данилівни видалось, на жаль, надто коротким. У тому ж 1731 р. вона помирає. Щодо села Жукля, то «Генеральное следствие о местностях Черниговского полка (1729 – 1731 рр., с. 147)» повідомляє, що

певний час по смерті Парасковії Данилівни село залишалось за її другим чоловіком Михайлом Скоропадським, а згодом повернулося до старшого сина, гетьмана Петра Даниловича.

Петро Данилович виховувався в Петербурзі під наглядом Меншикова. З 1726 року проживав у Петербурзі та Москві як заручник за батька. 7 квітня 1728 року пожалуваний у Москві полковником Лубенським, але з повелінням проживати у Москві. Історик Микола Маркевич нагадує нам, що гетьманський син Петро досконало володів (розмовляв, писав) латинською, італійською, французькою, німецькою, польською й російською мовами, добре знав точні науки. Лише влітку 1730 р. Петро Данилович був відпущений у Лубни, де виконував полкові обов'язки до 1757 року. У 1758 році став бригадиром (тодішнє звання між полковником і генералом). Був автором щоденника французькою мовою. Його дружина – з відомого роду Храповицьких. У 1760 році, як повідомляє В.Л. Модзалевський: «...у него Вольнской сотни в с. Жукле – 25 х., с. Шаболтасовке – 9 х. и в с. Жаровском – 6 х.» [11].

Петро Данилович Апостол, незважаючи на постійну зайнятість на військово-козацькій службі, завжди опікувався долею села й своїх кріпаків-жуклівчан. Коли трапилась у селі біда, а саме: у ніч на 26 липня 1759 року, читаємо в літописі церкви, «ночью божим допущением от громового удара храм сгорел. Вместо сего сгоревшего храма в 1762 году построена новая, деревянная церковь во Имя Рождества Святой Богородицы собственным коштом и старанием господина бригадира Петра Даниловича Апостола» – він потурбувався про своїх селян. Варто зауважити: в багатьох архівних та енциклопедичних джерелах зазначено, що Петро Данилович помер у 1758 році. Тому, мабуть, вже його нащадки за три роки відбудо-

ували церкву. Літописець, можливо, не звернув уваги на ці деталі.

Павло Данилович. 3 жовтня 1727 року пожалуваний полковником Миргородським і залишався ним до смерті, що сталася в Криму (поранення пострілом з гармати) 14 червня 1736 р. 3 1733 р. був одружений з Феодорою Миколаївною Енгельгардт, дочкою стольника Смоленської шляхти.

Анна Данилівна – старша донька, була заміжня за наказним Ніжинським полковником Лук'яном Яковичем Жураківським. Померла у 1729 році.

Тетяна Данилівна була заміжня за Іваном Івановичем Ломиковським, бунчуковим товаришем (помер у 1730 р.).

Анна Данилівна – молодша донька, була заміжня за Петром Івановичем Кулябкою, знатним військовим товаришем (1707 – 1736 рр.).

Марія Данилівна була заміжня за Андрієм Дмитровичем Горленком, бунчуковим товаришем (1708 – 1754 рр.).

Марфа Данилівна була заміжня за Василем Васильовичем Кочубеєм, полковником Полтавським (1726 – 1743 рр.).

Не хотілось би стомлювати читача подробицями про наступних нащадків гетьмана Данила Апостола. Та це потрібно з двох міркувань. По-перше, бодай скупі нагадати про всіх володарів Жуклі, по-друге, звернути увагу на надзвичайно гучні, відомі імена родових гілок Апостолової крони.

Отже, про нащадків Петра Даниловича, онуків гетьмана Апостола.

Данило Петрович народився у 1727 р. у Москві, генеральний хорунжий (1762 – 1767 рр.), бригадир, член Малоросійської Колегії (1767), підписав наставлення від Малоросійської Колегії до Комісії про написання проекту «Нового Уложенія» (1767 р.). 3 1761 р. був одружений з Мариною Власівною Будлянською, донькою бунчукового товариша.

Яків Петрович народився в 1728 р. у Москві.

Софія Петрівна була заміжня за князем Петром Сергійовичем Долгоруковим (1721 – 1773 рр.), генерал-майором.

Олена Петрівна народилася 12 квітня 1731 р., була заміжня за Матвієм Артамоновичем Муравйовим, генерал-майором.

Катерина Петрівна народилася 21 листопада 1750 р., померла 29 листопада 1824 р., похована на Волковському кладовищі у Петербурзі, була заміжня за Олександром Яковичем Шамшевим, генерал-поручиком (1789 р.).

У Данила Петровича, старшого нащадка Петра Даниловича, онука гетьмана, було двоє дітей, син і донька. Саме вони та їх тітонька Олена Петрівна продовжили літописну історію нащадків жуклянських поміщиків.

Михайло Данилович, секунд-майор (1782 р.), підполковник Ямбургського кірасирського полку (1802 – 1811 рр.), полковник (1814 р.). За переписом земель малоросійських 1782 р. Михайло Данилович володів містом Хомутець і селом Попівка Полтавського полку. Історичні документи свідчать, що саме місто Хомутець було місцем зустрічі князів Рєпніних та нащадків гетьмана по материнській лінії Муравйових-Апостолів для розроблення планів декабристів. Михайло Данилович увійшов в історію України на віки. Після остаточного зруйнування за наказом Катерини II (червень 1775 р.) Запорізької Січі на цих місцях оселився правнук гетьмана Данила Апостола, відставний полковник Ямбургського кірасирського полку М.Д. Апостол. У 1793 р. Михайло Данилович Апостол одержав земельний наділ – 12 тис. десятин землі обабіч степової річки Вошивої (в ній водилася велика кількість дафній – водяних вошей). Село, засноване Апостолом, мало таку ж назву (у 1918 – 1923 рр. – Покровське). До речі, село Апостолове заселялося в основному переселенцями з Чернігівської та Харківської губерній. Чи не можна допустити, що з села Жукля, яким володіли Апостоли, хтось був у числі переселенців до Апостолового? На Дніпропетровщині й донині існує місто Апостолове та Апостолівський район. Як бачимо, ім'я нащадка гетьмана Апостола живе у його справах і у віках.

Марія Данилівна народилася у середині XVIII ст. Заміж вийшла за сотника Салтикової Дівиці (нині Куликівський район) Івана Яковича Селецького (полковник, згодом Катеринославський та Новоросійський губернатор). Внучка бригадира Петра Даниловича Апостола, принесла за собою у рід Селецьких два села Сосницького полку – Жуклю і Шаболтасівку. Названі села вона отримала з нагоди вступу до шлюбу від свого дідуся бригадира Петра Даниловича Апостола у спадок. Тому є підтвердження – тестамент (заповіт), що зберігається в архіві Комстадіусів у Дніпропетровському історичному музеї ім. Д.І. Яворницького. Саме з Марією Данилівною пов'язані подальші переходи земель і людей Жуклі до родоводів Селецьких – Синельникових – Комстадіусів.

Зі смертю останнього представника роду, правнука гетьмана Михайла Даниловича у 1816 році рід цей перервався, й прізвище успадкував син Олени Петрівни Апостол і Матвія Артамоновича Муравйова – Іван Матвійович (1770 – 1851 рр.), отримавши прізвище Муравйов-Апостол. Саме він був одним з керівників декабристського руху та повстання Чернігівського полку, батьком декабристів Іполита, Матвія та Сергія. Його нащадок Матвій Іванович Муравйов-Апостол (1793 – 1886 рр.) виховання отримав у приватних пансіонах Гамбурга, Парижа та Петербурзькому інституті інженерів шляхів. Брав участь у Вітчизняній війні 1812 р. Був ад'ютантом малоросійсько-

го генерал-губернатора М. Репніна. Спільно зі своїми приятелями О.С. Грибоєдовим, П.І. Пестелем, С.П. Волконським перебував у масонській ложі «Соединенных друзей».

За участь в організації повстання Чернігівського полку у січні 1826 р. заарештований і засуджений до смертної кари (згодом замінена 20-річною, пізніше – 15-річною каторгою). З 1836 року жив у Ялаторовську. Амністію отримав і повернувся з Сибіру лише у 1856 році. Зі смертю синів Івана Матвійовича прізвище передано у 1886 році правнуку Олени Петрівни Апостола – Володимирі Володимировичу Короб'їну-Муравйову-Апостолу, сину його онуки – Катерини Іларіонівни Бібікової (по чоловіку Короб'їної), мати якої була Катерина Іванівна Муравйова-Апостола (1795 р. н.).

Найнемилосердніша доля випала одному з керівників декабристського руху в Росії Сергію Івановичу Муравйову-Апостолу. Його та Павла Пестеля, Кіндрата Рилєєва, Михайла Бестужева-Рюміна й Петра Каховського 25 липня 1826 року було страчено (повішено) на кронверку Петропавлівської фортеці. Саме тоді один із них, Кіндрат Рилєєв, за кілька годин до смерті написав: «Бог и государь решили участь мою».

Нагадаємо ще про один з пам'ятних спадків – вірш іншого нащадка гетьмана, Матвія Івановича Муравйова-Апостола, який він написав з крилатою фразою щодо безмежної любові до рідної землі: «И дым Отечества нам сладок и приятен».

Як бачимо, рід гетьмана Данила Апостола зростав і, мабуть, продовжує зростати здоровими гілками його крони.

До слова, серед великих нащадків гетьмана знаною особистістю був і всесвітньо відомий математик Михайло Васильович Остроградський (1801 – 1862 рр.).

Устименко В.Є. Нашадки гетьмана

У статті йдеться про нащадків Данила Апостола, зокрема, про Івана Даниловича, Парасковію Данилівну, Петра Даниловича, Павла Даниловича, Анну Данилівну, Тетяну Данилівну, Марію Данилівну та Марфу Данилівну.

Ключові слова: нащадки, Данило Апостол.

Устименко В.Е. Потомки гетмана.

В статті говориться о потомках Даниила Апостола, в частности об Иване Даниловиче, Прасковье Даниловне, Петре Даниловиче, Павле Даниловиче, Анне Даниловне, Татьяне Даниловне, Марии Даниловне и Марфе Даниловне.

Ключевые слова: потомки, Даниил Апостол.

Ustymenko V.E. The descendants of the hetman

The article is about the descendants of Daniel Apostol, in particular about: John Danilovich, Praskovya Danylivna, Peter D., Paul D., Anna Danylivna, Tatyana Danylivna, Mary Danylivna and Martha Danylivna.

Keywords: descendants, Danylo Apostol.

Список використаних джерел

1. Микола Маркевич «Історія Малоросії». – Том III. Москва. – 1842 р. с. 30 – 39.
2. П.Ф. Шафонський «Топографическое описание Черниговского наместничества Малой России», – Чернігів, – 1786 р.
3. К. Тищенко «Литва на Сіверщині. Пам'ятки України», – 2001, – с. 104.
4. П.Т. Тронько «Історія міст і сіл УРСР» Чернігівська область, – К. – 1972. с. 365 – 374; 376.
5. В.Л. Модзалевський «Малоросійський родословник». – Т. 1 – 2. – К. – 1908.
6. Д.І. Еварницький «История села Фалеевки-Садовой Херсонской губернии и уезда», изд. Н.Н. Комстадиуса. – С.Петербург. – 1892. с. 98 – 99.
7. Географично-статистический словарь Российской империи, Т. 2, СПб. 1865. Труды вольного экономического Общества. – 1860. – ч. 1. с. 304. с. 18 – 19, 69, 248 – 249.
8. Краткое описание Черниговского наместничества сочиненное Афанасием Шафонским 1786 г. Издал М. Судненко. Киев – 1851. с. 47, 88 – 91.
9. Д.И. Еварницкий-Яворницкий. Вольности Запорожеских козаков. Историко-топографический очерк. С. – Петербург. Типография И.Н. Скороходова. 1890. Розд. LVII, с. 364 – 367.
10. А.А. Русов. Описание Черниговской губернии. Составлено по поручению Губернского Земства членом императорского Русского Географического Общества. Том II. Чернигов. Типография Губернского Земства. 1899. стр. 18 – 19, 69, 248 – 249.